

Riigikogu majanduskomisjoni istungi protokoll nr 206

Tallinn, Toompea

Teisipäev, 22. september 2026

Algus 14.00, lõpp 16.31

Juhataja: Marek Reinaas (esimees)

Protokollija: Maria Haas (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Jaak Aab, Aleksei Jevgrafov, Rene Kokk, Mart Maastik, Tõnis Mölder, Reili Rand, Andres Sutt (Mario Kadastiku asendusliige), Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi

Komisjoni ametnikud: Eve-Ly Kübard (nõunik-sekretariaadijuhataja), Mari Tänav (nõunik), Kristiina Reinfeldt (nõunik)

Kutsutud: Kliimaministeeriumi kliimaosakonna juhataja Laura Remmelgas ja sama osakonna nõunik Maris Arro (1. päevakorrapunkt); Riigikogu liige ja eelnõu algatajate esindaja Toomas Uibo, Kliimaministeeriumi teede- ja raudteeosakonna veondus- ja liiklusvaldkonna juht Margus Tähepõld (2. päevakorrapunkt); Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi maa- ja ruumipoliitika osakonna riigi planeeringute nõunik Agnes Lihtsa (3.-4. päevakorrapunkt); Elektrilevi OÜ kõrgepinge investeringute programmi juht Edgar Kriisk (4. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Arvamuse andmine keskkonnakomisjonile: Vabariigi Valitsuse algatatud kliimakindla majanduse seaduse eelnõu (928 SE)
2. Riigikogu liikmete Toomas Uibo, Tanel Teini, Varro Vooglaiu, Kalle Laaneti, Madis Timpsoni ja Rene Koka algatatud liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu (911 SE) esimese lugemise ettevalmistamine
3. Tuumaelektrijaama riigi eriplaneeringu asukoha eelvaliku lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi tutvustus
4. Ülevaade Hiiumaa 110 kV elektriühenduse riigi eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamisest
5. Kollektiivse pöördumise „Ilutulestiku kasutamise ja müügi piiramine – inimeste, loomade ja keskkonna hüvanguks“ arutelu
6. Info ja muud küsimused

1. Arvamuse andmine keskkonnakomisjonile: Vabariigi Valitsuse algatatud kliimakindla majanduse seaduse eelnõu (928 SE)

Marek Reinaas sõnas sissejuhatuseks, et 21. septembri majanduskomisjoni ja keskkonnakomisjoni ühisel istungil kuulasid komisjonid seoses 928 SE-ga huvigruppide tagasisidet. Kõneleja lausus, et majanduskomisjon ei ole eelnõu juhtivkomisjon, vaid sellega tegeleb keskkonnakomisjon. Majanduskomisjon peab kujundama eelnõu kohta arvamuse keskkonnakomisjonile. Majanduskomisjon peaks arvamust avaldama esialgse eelnõu suhtes, kuid teades, et sinna tuleb tõenäoliselt muudatusi, siis ei saa välistada, et komisjon toob oma arvamuses välja ka selle, kas hetkel planeeritavad muudatused võiksid olla vajalikud või mitte. Tuleb aga arvestada, et ei ole kindel, kas sellised muudatused lõplikult eelnõusse sisse viiakse.

Jaak Aab lausus, et eelnõusse kavandatakse tõenäoliselt olulisi sisulisi muudatusi. Kõneleja leidis, et esmalt tuleks muudatuste sisu osas selgust saada. Keskkonnakomisjon peaks sama tegema. Muudatuste valmides tuleks taas pöörduda ka huvigruppide poole nende tagasiside saamiseks. J. Aab lausus, et ei ole käesoleval istungil valmis oma arvamust kujundama, kuna ta ei ole täpsemalt muudatustesse süvenenud. Komisjoni arvamuse formaalseks sõnastamiseks on veidi aega vaja.

Marek Reinaas nõustus ja ütles, et majanduskomisjon võib oma arvamuse järgneval töönädalal kujundada.

Tõnis Mölder küsis, kas on teada, millises menetlusgraafikus keskkonnakomisjon eelnõuga edasi liigub.

Marek Reinaas lausus, et tema hinnangul ei ole täpselt võimalik öelda, millises graafikus menetlus liigub.

Andres Sutt sõnas, et pigem on tõesti mõistlik veidi aega võtta ja otsida võimalikult suurt ühisosa, et eelnõuga saaks edasi liikuda.

Jaak Aab ütles, et kui tulemas on muudatusi, siis on kaasamisel väga oluline osa.

Laura Remmelgas andis ülevaate olulisematest muudatusettepanekud pärast eelnõu esimest lugemist (lisa 1). Ta sõnas, et väga olemuslikke muudatusi ei ole eelnõus tehtud, vaid pigem on täpsustused nii eesmärgi ja põhimõtete kui ka nt kliimanõukoja olemuse, rolli ja ülesannete osas ning ka Riigikogu rolli osas kogu protsessis. Seaduse eesmärki soovitakse veidi täpsustada ja mitte lihtsalt sõnastada, et vähendatakse kasvuhoonegaaside heidet, vaid heidet kuni kliimanetraalsuse saavutamiseni hiljemalt 2050. aastaks, mis teatavasti on juba Eestil eesmärgiks võetud, aga see tuuakse selgemalt välja. Eelnõus on välja toodud, et seaduse eesmärk on vähendada riigi sõltuvust imporditavatest fossiilkütustest, kuid sealt soovitakse võtta ära sõna „imporditavatest“, kuna ühel hetkel põlevkivielektrist väljumine vähendab üldiselt fossiilkütustest sõltuvust. Olemuslikult see midagi ei muuda, sest eelnõus on selgelt kirjas ka põhimõte, et kuigi riik uutesse fossiilsetesse energiatootmise lahendustesse uusi investeeringuid ei tee, on seal ka erandid, mis puudutavad varustuskindlust, julgeolekut jne. See põhimõte ei piira ka erasektori tegutsemist. Lisatud on ka kaks uut põhimõtet. Esiteks on lisatud põhimõtte, mis puudutab kasvuhoonegaaside ülekandumise vältimise põhimõtet ehk süsinikulekke vältimise põhimõtet. See tähendab, et oma riigis heite vähendamine ei saa tulla

selle arvelt, et tootmine viiakse kolmandatesse riikidesse ja neid tooteid siin siiski edasi tarbitakse. Selle saab väga selgesti siduda ka toidu varustuskindlusega, mis on olnud ka Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja üks ettepanekuid, et toidujulgeoleku teema selgemini põhimõtetest läbi käiks. Lisaks veel täiendav põhimõte, mis puudutab süsinikuvaru hoidmist ja loodusesse kasvuhoonegaaside sidumist soodustavate tegevuste ning praktikate eelistamist ehk n-ö looduspõhiste lahenduste eelistamist. Kõneleja rõhutas, et põhimõtted ei ole normid, mida tuleb igal juhul iga otsuse puhul teha, vaid need on kaalumiskohad, et nendele tähelepanu juhtida ja need võimalused läbi mõtestada enne, kui otsuseid tehakse. Ühtlasi on ringmajanduse põhimõttesse ettepanekuna sisse tulnud ka võimalikult suures ulatuses biogeense süsiniku pikaajaline ja kõrge lisandväärtusega kasutamine, et luua ühiskonnale võimalikult suurt väärtust. 21. septembril toimunud komisjonide ühisistungil oli samuti huvirühmasid, kes olid positiivselt meelestatud, et selline täiendus on ettepanekuna lisatud. Teekaartide kinnitamise osas on tulnud täiendusettepanek, et teekaardid kinnitab Vabariigi Valitsuse moodustatud valitsuskomisjon. Seega ministrid, kes on seotud nende valdkondadega, mida kliimakindla majanduse seadus kõige rohkem puudutab, arutavad teekaardid läbi ja kinnitavad need. Muudatusettepanek on tingitud sellest, et huvirühmad on küsinud selgust, kes teekaardid kinnitab ja kus need asetsevad kogu riigi õigussüsteemis. Selline valitsuskomisjoni kinnitamine jätab paindlikkust, et kõik meetmed ei ole seaduse jõuga, kuna olukorrad võivad muutuda. Ühtlasi tuleb teekaarte pidevalt üle vaadata ja täiendada. Samuti on ettepanek täiendada kliimanõukoja ja Riigikogu keskkonnakomisjoni rolli. Kliimaaruande menetlusel ja avalikustamisel saadetakse kliimaaruanne hinnangu andmiseks kliimanõukojale, kes annab hinnangu ühe kuu jooksul alates aruande esitamisest. Lisaks on toodud selgelt sisse, et valdkonna eest vastutav minister esitab kliimaaruande koos kliimanõukoja hinnanguga Vabariigi Valitsusele ja Riigikogu keskkonnakomisjon kujundab kliimanõukoja tõstatatud ettepanekute ja kliimaaruandes esitatud teemapüstituste osas seisukoha, et tuua kõik osapooled ja nende selge roll kogu seires selgemalt seadusesse sisse. Lisaks on täpsustatud, et kliimaaruande põhjal uuendatakse arengukavasid, teekaarte ja programme ning kohandatakse vajaduse korral ka kliimaeesmärke ja meetmeid ning seatakse vajadusel ka uusi eesmärke. Sisse on toodud ka see, et kui kliimaaruandest ja sellele antud kliimanõukogu hinnangust või Riigikogu keskkonnakomisjoni seisukohast nähtub, et seaduses seatud või sätestatud eesmärke ei õnnestu täita, siis peab minister koostöös teiste asjasse puutuvate ministritega tegema Vabariigi Valitsusele ettepaneku hiljemalt 1. augustiks teekaartide ajakohastamiseks ning täiendavate meetmete võtmiseks. Seega, kui on näha, et kokkulepitud meetmetega eesmärke ei õnnestu püüda, tuleks meetmed üle vaadata, et millistes sektorites ja mida on võimalik veel täiendavalt teha. Ettepanek on täiendada ka kliimanõukoja ülesandeid. Sisse on toodud, et kliimanõukoda on teadusliku ekspertiisi omav nõuandekoda. Kliimanõukoja liikmed peavad olema valdkonnas pädevad, vähemalt magistriskraadiga ja ka oma valdkonnas tunnustatud. Samuti on ettepanekuna sisse toodud, et kliimanõukoda saab vajaduse korral tellida auditeid ja analüüse. Lisaks kliimanõukoja liikmete tasudele nähakse neile ette vahendeid uuringute ja analüüside tellimiseks. Selgemalt on sisse toodud ka see, et kliimanõukoda esitab Riigikogule igal aastal aruande oma tegevuse kohta. Täiendatud on ka kliimanõukoja koosseisu ja ametiaega puudutavad sätted. Sisse on toodud, et kliimanõukoda koosneb kuni kümnest eksperdist, kellel on laialdased, kõrgetasemelised, akadeemilised teadmised konkreetsetes valdkondades. Samuti on oluline, et lisaks tehnoloogia, energeetika, keskkonna ja põllumajanduse valdkonnale oleks kindlasti sees ka majandusvaade. Selgelt on välja toodud kliimanõukoja liikmete volituste tähtaeg kolm

aastat ja see, et kliimanõukoja liikmeid võib määrata kuni kaheks järjestikuseks ametiajaks. Sisse on toodud ka see, millal kliimanõukoda peaks oma tööd alustama. See on toodud varasemaks võrreldes esimesele lugemisele esitatud eelnõuga. Seega 1. veebruaril 2027 peaksid nad tööd alustama. Seega, kui kevadel tuleb pärast seaduse jõustumist esimene kliimaaruanne, oleks kliimanõukoda juba töövõimeline.

Mart Maastik küsis, mis on kliimaneutraalsus ja kuidas seda mõõdetakse. Lisaks palus kõneleja täpsustada, mida kujutab endast kliimanõukoda ja miks see peab hakkama tegutsema 1. veebruarist 2027. aastal kui on teada, et Riigikogu valimised toimuvad Eestis 2027. aasta märtsis.

Laura Rimmelgas vastas, et kliimaneutraalsus on rahvusvaheliselt määratletud termin. Süsinikuneutraalsus tähendab, et inimtekkeline CO₂ heide on tehnoloogilise CO₂ püüdmise või loodusliku CO₂ sidumisega tasakaalus. Kliimaneutraalsus tähendab, et inimtekkeliste kasvuhoonegaaside heide on tasakaalustatud tehnoloogilise või loodusliku kasvuhoonegaaside sidumisega. Kliimanõukoja puhul ei ole tegemist millegi uuega, ka Euroopa Liidu (EL) juures on kliimanõukoda töös. Erinevates riikides on oma kliimanõukogud või kliimanõukojad, nt Soomes, Rootsis ja Iirimaa. Nende ülesanne on anda teaduslikku nõu, pidada järelevalvet selle üle, kuidas liigutakse kokkulepitud kliimaeesmärkide suunas, teha ettepanekuid võimalikeks lisategevusteks, aga juhtida teemale ka ühiskonna tähelepanu ja olla kõneisikud.

Mart Maastik küsis, kas kliimanõukoja liikmed saavad palka.

Laura Rimmelgas vastas, et kuna tegemist saab olema tunnustatud teadlastega, siis teatud töötasu on mõistlik. Samamoodi tasustatakse ka eelarvenõukoda.

Mart Maastik uuris, kui suur summa selleks eelarves ette on nähtud.

Laura Rimmelgas vastas, et esialgu on arvestatud 35 000 euroga aastas. Kliimanõukoja põhitööaeg jääb kevadesse ja suvesse. Tegemist on kümneliikmelise nõukojaga. Eelarvenõukoja tasud on nt oluliselt suuremad, kuid nemad tegutsevad aastas koos ka tihedamalt.

Mart Maastik küsis, kuidas kliimanõukoja liikmeid valitakse.

Laura Rimmelgas vastas, et Riigikogult küsitakse ettepanekuid.

Tõnis Mölder lausus, et on jätkuvalt seisukohal, et kõnealust eelnõud ei peaks praegune Riigikogu koosseis lõpuni menetlema. Kui on soovi ja tahet, siis saab uus Riigikogu koosseis sellega tegelemise üle otsustada. Eelnõuga on mindud suunda, et viimasel hetkel soovitakse teha midagi, mis näeks kliimaseaduse moodi välja, kuid tundub, et see ei ole õnnestunud. Enamik ühisistungil olnud ettevõtjad tunnistasid, et eelnõud ei anna osade kaupa paremaks teha. Lisaks, eelnõus mainitakse ainult keskkonnakomisjoni rolli. Kõneleja uuris, miks ei ole muudatustes majanduskomisjoni rolli käsitletud.

Laura Rimmelgas vastas, et majanduskomisjon ei ole sellekohast muudatusettepanekut

esitanud.

Tõnis Mölder uuris, kas seaduse väljatöötaja ei pidanud seda vajalikuks.

Laura Rimmelgas ütles, et Riigikogus on laiemalt ette nähtud arutelud, sest majanduskomisjon ei ole ainus, kes lisaks keskkonnamõistlusele võib puutumust tunda.

Tõnis Mölder lausus, et eelnevalt toodi välja, et Riigikogu võib teha ettepanekuid kliimanõukojade liikmete määramiseks, ühtlasi toimub arutelu Riigikogu täiskogu saalis. Kõneleja uuris, kas Riigikogule/komisjonidele jääb selles protsessis peale arutelu ja ettepanekute tegemise võimaluse ka mõni muu konkreetsem roll, et Riigikogul ei oleks ainult nõuandev roll, vaid reaalne funktsioon.

Laura Rimmelgas vastas, et keskkonnamõistlusele on väga selge roll teha kirjalik ettepanek kliimanõukojade liikmete osas ja anda ka ettepanekud, mida tuleks täiendada, et eesmärkide poole liikuda. Riigikogu saab samuti kogu progressi osas arvamust avaldada.

Jaak Aab lausus, et kliimanõukoda esitab igal aastal aruande oma tegevusest ja uuris, kas see tähendab, et aruannet tullakse Riigikogu täiskogu istungile tutvustama või see edastatakse Riigikogule dokumendina.

Laura Rimmelgas ütles, et kliimanõukoda saab täiskogu istungil oma hinnangu tutvustada, aga oma tegevusest ülevaate andmine toimub kirjaliku aruandena.

Jaak Aab lausus, et Kliimaministeeriumi kodulehel on mõned teekaardid üleval, kuid seal ei ole energeetika teekaarti. Põhjendus on olnud, et hiljuti kinnitati energiamajanduse arengukava (ENMAK) ja seetõttu ei ole teekaarti vaja. Küll aga saab teekaarte paindlikult muuta. ENMAK on tööriistakast, kust ei ole konkreetset tegevuskava. Kõneleja leidis, et koostada tuleks ka energeetika teekaart. Kui energeetika teekaarti ei ole, siis ei saa hinnata, kas energeetika valdkond liigub eesmärgi poole.

Laura Rimmelgas ütles, et kuna teekaarte on kavas regulaarselt üle vaadata ja uuendada, siis energeetika vaates on nähtud, et hetkel olnuks paralleelselt ENMAK-iga teekaarti teha ebamõistlikult koormav ka huvirühmadele. Tulevikus aga võiks tõenäoliselt ka energeetikas teekaart olla. Esmalt plaanitakse pigem teha kokkuvõtte või lühendatud versioon ENMAK-ist, et energeetika valdkonnas kokku lepitult oleks kohe nähtav.

Andres Sutt leidis, et rääkides sellest, milline Riigikogu koosseis on õige kõnealust seadust vastu võtma, siis praegusel Riigikogu koosseisul on nii aeg kui mandaat seda teha. Teemat on juba väga palju arutatud ja Riigikogul on otsustusvõime olemas. See seadus annab kõigile selguse ja raami ning ei piira tegevuse või äri ajamisel. Vahepeal tehtud muudatusettepanekud on selleks, et Riigikogu roll oleks suurem nii järelevalve teostamisel kui ka kliimanõukojade liikmete nimetamisel. Rääkides sellest, mis kliimanõukoda on ja kuidas see töötab, siis selles osas on palju võetud eeskujude eelarvenõukogust. Tegemist on sõltumatu ekspertidest koosneva koguga, kes annab hinnangu kliimaaruandele, mille on koostanud ministeerium. See on igati mõistlik lähenemine. Teekaarte saab muuta ja see ongi mõte, et seadusesse ei oleks väga

detailselt kirjutatud teatud teemasid, mida hiljem on vaja avada või muuta. Rääkides energeetikavaldkonnast, siis ka seal võib olla samasuguse struktuuriga teekaart. See ei vaja tõenäoliselt väga palju lisatööd, vaid veidi andmete kokku koondamist ja seejärel saab hinnata, kuidas energeetika heite vähendamisega liigub. Reaalsest elust on näha, et energeetika liigub selles osas tempokalt. Rääkides ettevõtjate arvamusest, siis on hulk liite ja ettevõtjaid, kes on olnud seaduse osas positiivselt meelestatud.

Rene Kokk lausus, et 21. septembril toimunud majanduskomisjoni ja keskkonnakomisjoni ühisistung tõi väga selgelt välja väga oluliste Eesti ettevõtete ja liitude arvamuse, et eelnõu on nii palju muutunud, et seda peaks hakkama uuesti üle vaatama. Kõneleja ettepanek on, et majanduskomisjon annaks keskkonnakomisjonile sisendi, et praegune Riigikogu koosseis ei võtaks seda seadust vastu. Kliimakindla majanduse seaduse vastu võtmisega ei ole vajadust kiirustada. Kõnealune seadus ei kao ja kui peale 2027. aasta Riigikogu valimisi on koosseis, kes soovib uuesti teemaga tegeleda, siis seda tehakse. Vaadates ka huvigruppide sisendit, siis ei ole mõistlik seaduse menetlusega edasi liikuda.

Urve Tiidus küsis seoses süsinikdioksiidi neutraalsusega, et on olemas võrdlustabel nt Euroopa riikide kohta, kuidas keegi on võimeline looduslikult ehk mulla, metsade ja ookeanide abil süsinikdioksiidi siduma.

Laura Rimmelgas vastas, et kõik Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kliimaleppe osalised annavad neile väga täpselt aru selles osas, millised sektorid kui palju süsinikku seovad ja heidavad. Selles osas on tehtud ka kokkuvõtteid. Samuti on katusorganisatsioone, kes koostavad koondvaateid ja EL-i tasandil on ka Euroopa Keskkonnaagentuur seda teinud. Seega arvestust peetakse ja seda ka kõikides riikides väljaspool Euroopat.

Urve Tiidus lausus, et arendatakse ka n-ö inimarendatud süsinikdioksiidi neelajaid ja uuris, kui kaugel sellega ollakse.

Laura Rimmelgas sõnas seoses tehnoloogilise süsiniku kinnipüüdmisega, et Eestis on see paljuski pilootprojektide faasis. Süsinikku püütakse tehnoloogiliselt kinni nt biogaasijaamadest ja püütud süsinikku kasutatakse erinevate toodete tegemiseks. Eestis on samuti üks ettevõtte, kes toodab kinnipüütud süsinikust grafiiti, millest omakorda tehakse akusid. Seega lahendused on olemas, aga hetkel on need väga kallid, kuna tegemist on uue tehnoloogiaga.

Reili Rand uuris, mis on Kliimaministeeriumi kaalutlus, et valdkondlikke eesmäärke ei olda valmis seaduse tasandil sõnastama. See oli 21. septembri majanduskomisjoni ja keskkonnakomisjoni ühisistungil ettevõtjate üks läbivaid sõnumeid ja ka keskkonnaorganisatsioonid on sellele tähelepanu juhtinud.

Laura Rimmelgas vastas, et kaalutlus on tulnud ka sellest, kuidas on toimumas arengud EL-i tasandil. Osalt soovitakse anda paindlikkust, et ei peaks seaduse eesmärki nii tihti üle vaatama ja korrigeerima. Sektoritevahelise paindlikkuse andmine on uuel kümnendil ka EL-i suundumus, kuna 2030. aasta eesmärkide saavutamise kogemus on näidanud, et kui regulatsioon on liiga jäik, siis see tekitab probleeme. Kõiki arenguid, eriti looduses toimuvaid,

ei suudeta nii täpselt aastapõhiselt ette näha. Eestil ei ole samuti mõistlik siseriiklikult rangemaid nõudeid kehtestada, kui EL-i tasandil seda tehakse.

Reili Rand nõustus, et Eesti ei peaks olema enda vastu karmim, kui seda on ühisturu tingimustes toimivad ja EL-i taseme reeglid. Küll aga kas sellisel juhul ei ole tegemist rohkem seaduse sõnastusliku küsimusega. On selge, et mitukümmend aastat ette ei ole võimalik näha. Samas on kliimakindla majanduse seaduse oluline osa ka pidev seire. Kõneleja ei näe vastuolu, kui suudetakse üheselt ja selgelt sõnastada sihid, kuhu soovitakse liikuda.

Laura Remmelgas sõnas, et sihid on teekaartidesse selgelt sisse kirjutada ja neid on võimalik veelgi selgemaks teha. Tegemist on ka ettevõtjate ettepanekutega arvestamisega, et mitte ennast liiga jäigalt reguleerida ja jätta piisavalt paindlikkust reageerimiseks. Kliimaministeerium on proovinud palju arvestada ka tehtud ettepanekutega.

Tõnis Mölder lausus, et antud eelnõu puhul on palju ettevõtjad, kes seda soovivad ja palju neid, kes mitte. Samas ka need, kes eelnõu soovivad, ei ole hetkel sellega rahul, sest see ei tekita paremat investeerimiskeskonda või kindlustunnet. See jäi samuti 21. septembri komisjonide ühisistungist kõlama. Majanduskomisjon peab seda poolt samuti arvestama. Juhul, kui Riigikogu uus koosseis saab mandaadi selleks, et eelnõu sellisel või muudetud kujul vastu võtta, siis võib sellega tegeleda. Hetkel tundub, et praeguse koosseisuga sellist mandaati ei ole. Samuti ei ole ettevõtjate poolt valmidust öelda, et tegemist on hea eelnõuga.

Mart Maastik lausus, et kuna keskkonnakomisjon küsib majanduskomisjonilt eelnõu kohta arvamust, siis majanduskomisjon saab seda anda eelkõige majanduslikust vaatest. 21. septembri komisjonide ühisistung näitas, et ettevõtjad ei ole seadusega rahul. Samuti on arusaadav, et seadus kahjustab Eesti konkurentsivõimet. Ei ole materjale, mis näitaksid, kuidas majandus ellu jääb, kui ettevõtjaid hakatakse tugevalt piirama. Võetud on hüpoteetilised ja kunstlikud eesmärgid. Vaadates, mis mujal maailmas, nt mõnes kolmandas riigis toimub, siis selliseid seadusi seal ei arutata. Eesti aga peab nüüd enda ettevõtjate arvelt looma sellised ranged tingimused, mis on hüpoteetilise keskkonnakaitse eesmärkidele seatud. Samas ei arvesta kõnealune seadus, kuidas see majandusele mõjub.

Jaak Aab sõnas, et majandus- ja tööstusminister ning energeetika- ja keskkonnaminister on sõlminud puhta tööstuse kokkuleppe, millele on alla kirjutanud nt Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, kuid mitte Eesti Tööstus- ja Tööstuskeskust. Kõneleja uuris, mis on selle põhjus.

Andres Sutt ütles, et puhta tööstuse kokkulepe on kõigile liitumiseks avatud. Need, kes sinna alla on kirjutanud, esindavad väga suures osas tulevikutööstust. Need on ettevõtted, kelle najal Eesti konkurentsivõime kasvab. Samamoodi on koostööleppes teretulnud liituma Eesti Tööstus- ja Tööstuskeskust. Rääkides mõnes kolmandas riigis toimuvast, siis üks põhjus, miks kütusehinnad on praegu tõusnud oluliselt vähem, kui nad tavaolukorras oleksid, on, et teatud kolmandad riigid on väga kiiresti vähendanud siseriikliku fossiilkütuse tarbimist, liiguvad majanduse elektrifitseerimisele ja investeerivad tehnoloogiasse. Seda kannab ideena ka kliimakindla majanduse seadus. See, et seaduses on ette antud selge trajektoor sihtidega 2030, 2035, 2040 ja 2050, annab investeerimiskindluse. Seadus ei sisalda valdkondlikke eesmärke, et oleks suurem paindlikkus. Võib juhtuda olukordi, mille tõttu mõni sektor viibib, aga mõni

teine liigub jällegi kiiremini ja kokkuvõttes jõutakse ikkagi tulemuseni. Kõneleja uskus, et Eesti täidab eesmärgid. Kui majanduskomisjoni fookus on Eesti majanduse konkurentsivõimel, siis see on seadus, mis Eesti majanduse konkurentsivõimet toetab, andes investeerimiskindluse ja näidates, kuidas on võimalik saavutada puhaste tehnoloogiate abil ka kliimaeesmärgid ja konkurentsivõimeline majandus.

Marek Reinaas lausus, et 21. septembril toimunud majanduskomisjoni ja keskkonnakomisjoni ühisistungil paljud ettevõtjad ei näinud niivõrd probleemi eelnõu sisu, vaid rääkisid sellest, kas neile peab kohustused panema seadusega või saab seda teha teekaartidega. Majanduskomisjon võiks oma ettepanekutes keskkonnakomisjonile juhtida tähelepanu vajadusele hinnata põhjalikult kliimakindla majanduse seaduse kooskõla põhiseadusega. Tõsiselt tuleks läbi mõelda teema, et kui seaduses volitatakse valitsust määruse tasandil õigusi ning kohustusi looma, siis see ei pruugi põhiseadusega kooskõlas olla. Lisaks lausus kõneleja, et praeguse seadusega võib juhtuda, et arengukavad, programmid ja teekaardid hakkavad asendama seadusandlust ning see ei pruugi mõistlik olla.

2. Riigikogu liikmete Toomas Uiho, Tanel Teini, Varro Vooglaiu, Kalle Laaneti, Madis Timpsoni ja Rene Koka algatatud liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu (911 SE) esimese lugemise ettevalmistamine

Marek Reinaas sõnas sissejuhatuseks, et Vabariigi Valitsus arutas eelnõu oma 18. juuni 2026. a istungil ja otsustas toetada Riigikogu liikmete algatatud eelnõu 911 SE eesmärki, et muuta liiklus sujuvamaks, ohutumaks ja kasutada taristut tõhusamalt, kuid mitte toetada eelnõu esitatud kujul.

Toomas Uiho lausus, et eelnõu esitamine lähtub sellest, et olemasolev teetaristu saaks efektiivsemalt kasutatud. Mootorrattad tuleks eraldada muust autode liiklusvoost ja läbi selle parandada mootorratturite liiklusohutust ning liikluse sujuvust. Suunates mootorrattad nt bussirajale, siis tõstetakse oluliselt liikluslääbivust ja ka liiklusohutust. Tegemist on ka Politsei- ja Piirivalveametiga (PPA) seisukohaga. Eelnõu algatajad käisid käesoleva aasta suve alguses PPA-l külas ja neid võttis vastu Taavi Kirss. Tema väljendatud seisukoht oli, et PPA on juba aastaid mõelnud, kuidas läheneda probleemile, et mootorratturid autode vahel sõidavad ja tervitas lahendust, et suunata mootorrattad bussirajale. Mootorrataste näol on tegemist hooajaliste sõidukitega ja ühtlasi on neid võrreldes autodega väga vähe. Eelnõu esitajate hinnangul ei muuda mootorrataste suunamine bussirajale oluliselt busside sõidugraafikut ega ka nende turvalist liiklemist. Sarnased reeglid on kasutusele võtnud ka nt Norra ja Ühendkuningriik ning on nähtud positiivseid arenguid liiklusvoo tõhusamal kasutamisel ja teataval määral ka ohutuse tõstmisel. Eelnõu esitajad on teadlikud valitsuse seisukohast ja ka Tallinna linna seisukohast. Viimase mureks oli, et mootorrattad hakkavad bussiliiklust segama. Küll aga ei ole ühtegi uuringut, millele eelnimetatud väide toetub.

Margus Tähepõld lausus, et Tallinna linn esitas Kliimaministeeriumile oma seisukoha ka kirjalikult ja teavitas, et nad ei soovi mootorrattaid ühissõidukirajale, ühtlasi ei soovi nad enam sinna ka elektriautosid. Tallinna linn soovib, et ühissõidukirada oleks ainult ühissõidukitele. Põhimõtteliselt on hetkel juba võimalik lubada mootorrattaid ühissõidukirajale. Selleks on liiklusseaduses olemas vastav sõnastus ehk on loetletud, millised

sõidukid seal sõita võivad. Lisaks ühissõidukitele on lubatud alarmsõidukid, elektriautod ning muud sõidukid, kui seda lubab asjakohane liikluskorraldusvahend. Sätte eesmärk selle tegemisel oli, et tee omanikule jääb õigus otsustada, milliseid sõidukeid liikluse sujuvuse ja ohutuse huvides ta sinna lisaks lubab. See tähendab, et hetkel on tee omanikul võimalik sinna liiklusemärgiga lubada ka mootorrattad, mopeedid jne. Põhimõtteliselt on tegemist kohaliku omavalitsuse autonoomiaga, sest tee omanikul on kohustus tagada ühistranspordi sujuvus ja ohutus. See on ka kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses üks kohaliku omavalitsuse põhiülesandeid. Uuringud, kas ühissõidukirajale mootorrattaid lubada või mitte, peaks tegema kohalik omavalitsus või tee omanik. Üldiselt tegemist ongi kohalike omavalitsustega, sest riigiteedel ühissõidukiradasid ei ole. Seega, kui on olemas vastav aktiivgrupp, siis oleks soovitus pöörduda kohaliku omavalitsuse poole, näidata vastavaid argumente ja uuringuid, et kõik on ohutu ja siis võib-olla kohalik omavalitsus lubab neil ühissõidukirada kasutada. Euroopa riikides on selline regulatsioon sarnane ehk üldiselt on ühissõidukirajal mootorrattaga keelatud sõita, aga liikluskorraldusvahenditega on mõningatel juhtudel see vastavalt tee omaniku hinnangutele lubatud.

Urve Tiidus tõi välja Helsingi linnaliikluse näite, kus on suures osas 30 km/h kiirusepiirang ja ühtlasi ei ole seal näha kihutavaid tõuke- ega mootorrattaid, rääkimata autodest, mis liikleavad väga korralikult. Linnaliikluses olev kultuur on kohaliku omavalitsuse kehtestada. Ehkki mootorratturid võivad soovida kasutada ühistranspordiradu, et saaks kiiremini sõita, siis eelkõige tasub kaaluda laste, noorte ja vanemate inimeste turvalisust.

Toomas Uiho lausus, et eelnõu eesmärk ei ole, et mootorratturid kihutada saaksid ja seda teemat eelnõu ei reguleeri.

Rene Kokk nõustus, et kihutamise eelnõu ei seostu. Lisaks lausus kõneleja, et Kliimaministeeriumi ettepanek, et võiks minna iga kohaliku omavalitsusega sel teemal eraldi rääkima, on arusaamatu. Mootorratturid ei lähe ise eraldi iga linna või vallaga suhtlema. Eelnõu loogika on, et ka seaduses oleks mootorrattas loetelus sees. Kui Tallinna linn leiab, et nad ei soovi seda lubada, siis nad panevad sellekohase liiklusemärgi. Mootorratta lubamine ühissõidukirajale on teatud olukordades praktiline lahendus. Kõneleja mõistis, et autojuhtidel võib olla teatud mootorratturitega kehvad kogemused, kuid selles osas ei peaks üldistusi tegema. Valdavalt käituvad mootorratturid liikluses mõistlikult. Kõneleja ettepanek on seaduseelnõuga edasi liikuda ja teema seaduse tasandil ära reguleerida. Kohalik omavalitsus saab siis veel edasi otsustada, kas ta soovib keelumärgi paigaldada või mitte.

Mart Maastik lausus, et mootorrattaste lubamine ühistranspordirajale peaks vähendama ka ummikuid ja ei tohiks ühistransporti takistada.

Toomas Uiho sõnas, et politsei tegeleb igapäevaselt liiklusohutusega ja nemad näevad eelnõus lahendust. Ühtlasi nad ei leia, et eelnõuga tekitatakse võimalus mootorrattastega kihutada. Politsei näeb siin liikluskorralduse ja -ohutuse küsimust.

Margus Tähepõld nõustus, et eelnõu ei luba mootorrattaga huligaanitseda. Lisaks tuleks eelnõu veidi täiendada, kui idee on selline, et soovitakse seadustada mootorrattasõit

ühistranspordirajal, kuid samas saaks kohalik omavalitsus selle siiski keelata. Kui seadus ütleb hetkel, et teatud sõidukiga võib ühistranspordirajal sõita, siis kohalik omavalitsus ei saa seadust oma alamaktiga piirata. See tähendab, et kui seadus ütleb, et mootorratas võib ühissõidukirajal sõita, siis kohalik omavalitsus ei saa ilma vastava seaduse täienduseeta seda ära keelata. Kuna nt Tallinna linn ei soovi enam elektriautosid ühissõidukirajale, siis olukord on lahendatud selliselt, et enam ei ole ühissõidukirada, vaid on sõidurada, mille kohal on keelumärk ja lisaks ka lubatud sõidukid märgitud.

Mart Maastik lausus, et igal juhul saab kohalik omavalitsus reguleerida olukorda selliselt, et paneb sõidurajale keelumärgi mootorrattaga sõitmise kohta.

Margus Tähepõld sõnas, et hetkel seadus ütleb, et ühissõidukirajal võib sõita muuhulgas elektriautoga ja kohalikul omavalitsusel ei ole õigust lisada sinna märki, mis ütleb, et seal ei või elektriautoga sõita.

Otsustati:

2.1. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Marek Reinaas (konsensus: Aleksei Jevgrafov, Rene Kokk, Mart Maastik, Reili Rand, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi).

2.2. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 30.09.2026 (konsensus: Aleksei Jevgrafov, Rene Kokk, Mart Maastik, Reili Rand, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi).

2.3. Teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (konsensus: Aleksei Jevgrafov, Rene Kokk, Mart Maastik, Reili Rand, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi).

3. Tuumaelektriijaama riigi eriplaneeringu asukoha eelvaliku lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi tutvustus

Agnes Lihtsa andis ülevaate tuumaelektriijaama riigi eriplaneeringu asukoha eelvaliku lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmist (lisa 2). Käesoleva aasta augustis lõppes esmaste materjalide avalik väljapanek. Hetkel ollakse riigi eriplaneeringus esimese etapi alguses. Suve jooksul saadi kokku esmased materjalid. Planeerimisseadus ei näe ette nende avalikku väljapanekut ega arvamuse küsimist avalikkuselt. Planeerimisseadus näeb ette, et asjaomastelt asutustelt küsitakse lähteseisukohtadele tagasisidet. Küll aga pani Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM) need oma kodulehele üles ja teavitas kõiki planeeringualasse jäävaid maaomanikke. Korraldati ka rahvakoosolekud kõigis kaheksas kohalikus omavalitsuses, mis planeeringualale jäävad. Hetkel liigutakse ettenähtud ajagraafikus ja hilissügiseks soovitakse metoodika ja lähteseisukohad ära kinnitada ja alustada asukoha eelvaliku sisulise tööga, milleks on analüüside koostamine ja asukohtade võrdlemine. Planeeringuala on väga suur, u 1300 km². Ala on suur selleks, et lisaks jaama asukohale saaks kavandada ka ühendused ehk kõrgepinge liitumise alajaama, ühendusteed ja jahutusvee taristu. Eelvalikus on kuus asukohta. Praeguseks on kõik kuus asukohta välistuskriteeriumide vastu kontrollitud ja seetõttu on need kõik ka lähteseisukohtadesse sisse jäänud. Kolm neist paiknevad Viru-Nigula vallas ja kolm Lüganuse vallas. Kui sisulise hindamisega alustatakse, siis planeeritakse kogu jaama maavajadus ja paigutatakse see indikatiivselt ära. Tagasisidet oodati lähteseisukohtade ja mõjude hindamise programmi dokumendile. Tegemist on väga mahuka dokumendiga, kuna valdkondi on palju. Praeguse tagasiside põhjal võib öelda, et tuleb kirjutada veelgi pikemalt,

selgitused tuleb teha põhjalikumaks ja metoodika läbipaistvamaks. Hetkel on üks osa tagasiside läbitöötamisest ka oluliselt metoodika täiendamine just selles osas, et kõik erinevad võrdlemise alused ja etapid oleksid paremini välja toodud. Samuti on oluline mõjude hindamise programm. Rääkides uuringutest, siis varasemalt ei ole tehtud semiootilist kultuurianalüüsi, lisaks tehakse juurde ka kogukonnauuring. Valim moodustatakse piirkonna inimestest erinevate elanikkonnagruppide kaudu, et kaardistada meelsust ja samas ka probleeme ning mõjusid. See aitaks paremini läheneda sotsiaal-majanduslike mõjude hindamisele ja samas suunata ka kommunikatsiooni. Rääkides uurimisvaldkondadest, siis tegemist ei ole ainult keskkonnamõjude uurimisega, mis hõlmab mõju inimesele ja looduskeskkonnale. Lisanduvad tuumaelektrijaama eripärast tulenevad mõjud ehk kiirgusmõjud ja tuumaohutus. Kõige olulisem on alati julgeolek ja ohutus ehk vastavus välistele mõjutustegevustele ja julgeolekuriskidele, seega selle kohta tehakse eraldi analüüs. Rääkides tööprotsessi ülesehitusest, siis esimene punkt, kus välistatakse selgelt sobimatud alad, on praeguseks läbitud ja kuus asukohta on kontrollitud. Teine etapp on hetkel käimas ja lähteseisukohtade kinnitamiseks peaks jõudma selleni, et kõik kuus ala on realistlikud alternatiivid. Järgmisena algab sisuline töö ehk mõjude väljaselgitamine ja asukohtade võrdlemine. Kui hetkel on dokumendis toodud 40 kriteeriumi, siis tagasiside põhjal lisandub teatud kriteeriume ja osad kriteeriumid sõnastatakse paremini. Lõpuks soovitakse jõuda tulemuseni, kus selgub üks kõige eelistatum asukoht, mille eelistus on väga selgelt põhjendatud ja on arusaadav, kuidas selleni on jõutud ja kuidas see on kujunenud. Asukoha eelvaliku otsuse peab vastu võtma Vabariigi Valitsus. Käesoleva aasta augustis toimus esimene kaasamine ka kogukondade mõttes. Kõigis kohalikes omavalitsustes, mis planeeringualasse jäävad, korraldati rahvakoosolek. Kõik koosolekud olid väga sisukad ja kõigil küsiti konstruktiivseid küsimusi. Pigem oldi positiivsed, et juba nii varases etapis tullakse protsessi tutvustama ja inimesi laialdaselt kaasatakse. Samal ajal ootas MKM ka kirjalikku tagasisidet. Selle perioodi jooksul laekus 32 sisulist ettepanekute kirja, neist 12 ametiasutustelt, ülejäänud eraisikutelt ja ühendustelt. Ettepanekuid tehti üle 200. Üldiselt olid need konkreetselt metoodikaga seotud ettepanekud, et kirjutada metoodika selgemaks ja tuua paremini välja võrdlemise loogika. Rääkides eraisikute tagasisidest, siis on ka mõned koondatud pöördumised, kus on kogutud allkirju. Oli teada eelinformatsioon, et on teatud asukohad, kus on tuumaelektrijaama kavandamisele kohaliku kogukonna kindel vastuseis. Kindlasti on sotsiaal-majanduslikke ja ka kultuurilisi asjaolusid, mida tuleb arvesse võtta. Kui on olemas asukohaalternatiivid, siis ei ole põhjendatud eraomandi võõrandamine. Hetkel kõik asukohad erinevad ka maaomandi poolest. On asukohti, mis on riigi omandis ja ka selliseid, mis on täielikult eraomandis. Kui üldiselt strateegiline planeering vaatleb sobivaid alasid omandiüleselt, siis antud juhul on omand siiski üks aspekt, mida kaaluda. Rääkides edasises, siis hetkel on toimunud töö tagasiside läbitöötamisega. Kui kandidaatalad ja lähteseisukohad saavad lõplikult kinnitatud, algab sisuline töö. Esmaseid tulemusi loodetakse saada 2027. aasta kevadeks, mida kindlasti avalikkusele tutvustatakse. Sellele järgneb seaduse järgi asukoha eelvaliku otsuse eelnõu koostamine, selle avalikustamine ja asutustega kooskõlastamine.

Mart Maastik lausus, et eriplaneeringus on kirjas konkreetse ettevõtte reaktorid ja võimsus. Seega tellimuse on teinud üks ettevõtte ja andnud selleks sisendi. Kõneleja uuris, kas riiklik eriplaneering ei võiks näha laiemat pilti, kus ei ole keskendutud ühele konkreetsele

ettevõttele, sest võib olla on ka teisigi pakkujaid.

Agnes Lihtsa sõnas, et tehnoloogia valik on seotud eriplaneeringu algatamise taotlusega ja planeeringust huvitatud isikuga. Taotluses oli huvitatud isik välja valinud tehnoloogiatüübi.

Mart Maastik küsis, kas eriplaneeringu eest tasub eraettevõtte.

Agnes Lihtsa vastas, et riik menetleb ja koostab planeeringu, kuid koostöökokkuleppe alusel on eriplaneeringu eest tasumine huvitatud isiku kanda. Kõneleja lisas, et planeeringu kehtestamine ei anna Fermi Energia AS-ile (Fermi Energia) kindlust, et ainult nemad võivad sinna hakata tuumaelektrijaama kavandama. Kui planeering kehtestatakse, siis see etapp lõpeb. Järgmises etapis saab soovi esitada iga huvitatud isik. Hetkel on tegemist mõnes mõttes Fermi Energia äririskiga. Nemad on planeeringu initsieerinud ja olnud nõus selle eest tasuma, omamata garantiid, et ainult nemad võivad tulevikus tuumaelektrijaama ehitada.

Mart Maastik uuris, et kui tuleb teine ettevõtja, kes soovib teistsuguseid reaktoreid paigaldada, siis kas eriplaneering tuleb ümber teha.

Agnes Lihtsa lausus, et Eestis on võimsuse osas ka võrgu piirang ehk ei ole võimalik kavandada ühte tõeliselt suurt tootmisobjekti, mille võimusus oleks väga suur. Kõnealuses planeeringus on samuti tegemist kahe reaktoriga koguvõimsusega 600 MW-i. Ühes asukohas on see optimaalne, mida kavandada saab. Kõneleja ei teadnud täpselt öelda, millise muudatuse tooks teistsuguse reaktori planeerimine, kuid kuna reaktoritel on ehitusspetsiifika jms erinev, siis see võib kaasa tuua uue planeeringu.

Mart Maastik lausus, et seda oleks tegelikult oluline teada.

Marek Reinaas sõnas, et tuumaenergia ja -ohutuse seaduse vastu võtmisel tegeleti sellega, et pandi paika edasine protsess.

Agnes Lihtsa ütles, et protsessi osad on kõik eraldiseisvad. Kui planeering saab sellise sisendiga kehtestatud, siis jaama kavandamiseks järgneb väga mahukas eelhindang ja seal peab Riigikogu andma oma nõusoleku. Ilma Riigikogu nõusolekuta ei saa sealt edasi liikuda.

Mart Maastik lausus, et hetkel Eesti seob ennast justkui ühe ettevõttega, kuid üldiselt konkurents tekitab hinna. Hetkel üks ettevõtte näeb suurt vaeva, tasub kuludega seonduva ja arusaadavalt on neil ka huvi see raha tagasi teenida. On tervitatav, et nad sellega tegelevad. Küll aga sooviks kõneleja teada, et kui teatud etapis avaldab huvi mõni teine ettevõtte, siis kas asukohavalikud on kõigile pakkujatele avatud või tuleb teha uus planeering ja sellega kaasnev. M. Maastik küsis, kas eriplaneering on avalik või Fermi Energia oma.

Agnes Lihtsa vastas, et planeering on avalik ja ei kuulu Fermi Energiale. Neilt tuli ainult taotlus ja soov eriplaneering algatada. Planeeringumenetlus on riiklik protsess ja riik on valinud riigihankega koostaja ning kinnitanud eksperdid. Huvitatud isikult on tulnud sisend tehnoloogia osas.

Urve Tiidus tundis huvi, kui kaugel tuumaelektrijaam võib olla esimestest elumajadest.

Agnes Lihtsa vastas, et sellised tsoonid ja kaugused määrab tulevikus tuumaregulaator, kes alustab Eestis tööd 1. jaanuaril 2027. aastal. Referentsiks saab kasutada Kanada näidet, kus ehitus juba käib ja sealne regulaator on kaugused määranud. Seda mudeldatakse tulenevalt reaktori võimsusest. Antud juhul planeeritav väikereaktor on oluliselt väiksema võimsusega kui suured reaktorid, mis tingib ka selle, et kaugused on märksa väiksemad. Lisaks paikneb reaktoriosa maal all. Kaugus, kus ühtegi eluhoonet ei tohi paikneda, on u 350 m.

Kristina Šmigun-Vähi uuris, milline oli peamine ettevõtete ja eraisikute tagasiside seoses eriplaneeringuga.

Agnes Lihtsa sõnas, et tagasiside oli mitmekesine. Nt toodi Lüganuse piirkonnas välja, et kindlasti tuleks tähelepanu pöörata mõjule kultuuri- ja kogukonna väärtustele. Toodi välja, et tuleb hinnata kinnisvara väärtuse muutust, mis on alati inimeste mure. Palju tekitab ka küsimusi mõju põhjaveele, eriti kui on teada, et ehitis läheb sügavale maa alla. See on väga oluline murekoht. Oli ka kirju, mis palusid tuumaelektrijaama teatud piirkonda mitte rajada. Võimalik oli eristada nii konstruktiivseid argumente kui ka emotsionaalseid.

Mart Maastik uuris, milline on hetkel erinevatest asukohavariantidest parim lahendus, arvestades inimeste vastasseisu, majade kaugusi jne.

Agnes Lihtsa ütles, et hetkel on tegemist ainult metoodika kirjeldusega. Koguarvutust läbi ei ole tehtud. Juhul, kui keegi toob hetkel välja, et teatud variant on parem kui teine, siis on tegemist pigem inimese subjektiivse hinnanguga. Küll aga tõi kõneleja välja, et reaktor ei saa paikneda veekogust väga kaugel või kui nad paiknevad kaugemal, siis on jahutusvesi tagatud pigem avatud kanalitega, sest vajalik veekogus on suur ja peab olema takistusteta. Trassi merest mitme kilomeetri kaugusele rajamine on kindlasti riskantsem. Ühtlasi on Eesti põhimõtte, et ei soovi midagi, mis tuumaelektrijaama rajamisega seondub, teha maailmas esimest korda.

4. Ülevaade Hiiumaa 110 kV elektriühenduse riigi eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamisest

Agnes Lihtsa andis ülevaate Hiiumaa 110 kV elektriühenduse riigi eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamisest (lisa 3). Kõneleja sõnas, et 2026. aasta aprillis esitas Elektrilevi OÜ (Elektrilevi) taotluse riigi eriplaneeringu algatamiseks, et elektrivõrku tugevdada, kuid kavandada ka Hiiumaale 110 kV elektrivõrk ja ühendused kas Saaremaa ja/või Mandri-Eestiga. Käesoleva aasta 6. augustil algatas Vabariigi Valitsus eriplaneeringu. Planeeringu puhul on sõlmitud koostöökokkulepe, mis tagab, et Elektrilevi kannab kõik planeeringuga seotud kulud. Planeering ei ole kasulik ainult Hiiumaa elektrivõrgu tugevdamiseks, vaid laiemalt Lääne-Eesti saarte elektrivõrgu tugevdamiseks ja varustuskindluse tagamiseks. Riigi eriplaneering koostatakse üldiselt üleriigiliselt olulise objekti asukoha valimiseks. Antud juhul eriplaneering kvalifitseerus, kuna tegu on väga olulise osaga Eestist ja tänu sellele sai üleriigiline huvi tõlgendatud. Planeeringuala on

määratud selliselt, et lisaks ühendusele Saaremaaga oleks võimalik valida või läbi hinnata ka võimalikud ühendused Mandri-Eestiga. Hetkel on planeering alles algusjärgus ja valmistatakse ette riigihanget konsultandi leidmiseks. Seega ka ajagraafikust on väga vara rääkida, aga eeldades, et 2027. aasta alguses saab koos konsultandiga töödega alustada, võiks protsess umbes kaks aastat aega võtta. Seda eeldusel, et saab rakendada planeerimisseaduse erisust, kus saab eelvaliku otsuse alusel loobuda detailsest lahendusest.

Edgar Kriisk andis ülevaate Hiiumaa 110 kV elektriühenduse riigi eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamisest (lisa 3). Rääkides olemasolevast olukorrast, siis praegune liin Hiiumaa ja Saaremaa vahel on ehitatud 1970. aastatel, kui kehtisid veidi teised nõuded ja kvaliteedimäärused. Kindlasti on hetkel liin oma eluea ära elanud. Liini on proovitud mitmed aastad osade kaupa töösse panna, kuid eriti viimastel aastatel on tulnud tagasisidet, et võib olla peaks tulema eraldi täiendav ühendus mandri poolt. Kõneleja andis ülevaate võimalikest liinide variantidest, millega saab tutvuda ettekandes. Rääkides õhu- ja maaliini ehitusest, siis esimene on umbes viis korda odavam kui teine. Vaadates ettekandes toodud varianti 2a, siis see on ühiskonna vaates väga hea, sest toetaks ka elektripraamide kasutuselevõttu. Üks elektripraam tuleks Saaremaa ühendusele. Hiiumaa osas ei ole selles osas nii palju teada, kuid võrku ehitatakse vähemalt 50 aastaks ja see variant kindlasti toetaks elektripraamide kasutuselevõttu. Vaadates kaugemale, siis tugev ühendus sadamas tähendaks ka seda, et saart saaks kriisi ajal toita läbi n-ö suure laeva. Lisaks, uus Hiiumaa kaabel mandriga toetab ka Saaremaa varustuskindluse tõstmist ehk kui osad ühendused ära kaovad, saab ühe kaabliga kahte saart varustada. Küll aga peab nii mere- kui ka maismaakaablite puhul arvestama, et nende remont ja rikke väljaotsimine ning parandamine on väga aeganõudev ja ka kulukas. Õhuliini rikke parandamine võtab üldiselt tunduvalt vähem aega. Hetkel proovitakse leida kõige optimaalsem lahendus, mis oleks ka ühiskonnale vastuvõetav. Tuleb ka arvestada, et mida pikem kaabli osa, seda kallim lahendus olema saab.

Reili Rand lausus on hea kuulda, et tegevused on toimumas, kuna tegemist on regionaalpoliitilise otsusega. Hiiumaa jaoks on kõnealune teema ja vajadus olnud ilmselt umbes 20 aastat. Kõne all ei ole ainult võrgu arendamise vajadused, vaid ka tööstusettevõtted on endiselt häiritud tugevast volukõikumisest. Ühtlasi, mida targemaks läheb tööstus, seda keerulisemad probleemid selliste kõikumistega on. Rääkides ühenduse ja varustuskindluse tagamisest, siis ainult kaablitest ja liinidest ei piisa, vaid alajaam on samuti võtmeküsimus. Lisaks uuris kõneleja, kuidas on riskid seoses Leisi alajaamaga maandatud. Samuti tõi kõneleja välja, et tegelik võit piirkonna arenguks on mandriühenduse kaudu. See on arusaadavalt kallis, aga sellest võidavad väga paljud. Teemaks on olnud, et maksumus võiks olla suurusjärgus 70 mln eurot. Kõneleja küsis, kas ja mis perspektiivis võiks rääkida, et planeeringu kehtestamise järgselt muudatus ära tehakse.

Edgar Kriisk sõnas, et projekti täpset maksumust ei ole praegu võimalik öelda, kuid suurusjärg 70 mln eurot võib olla realistlik. Lõplik maksumus sõltub valitavast ühendusvariandist, rekonstrueeritavate alajaamade arvust ning maa- ja õhuliinide osakaalust. Pärast eriplaneeringu kehtestamist on kavas viia esimeses etapis hankesse merekaabli ja Heltermaa ühenduse rajamine ning Kärkla ja Käina alajaamade rekonstrueerimine. Selline töö on kallis ja hetkel ei ole selleks 100% rahastust olemas. Küll aga ei ole ka täpselt teada, kas

kahe aasta jooksul planeering kehtestatakse. Ühtlasi ei anna planeeringu kehtestamine kohe ehitusõigust, vaid kaasnevad ka projekteerimistööd. Hetkel pigem arvestatakse, et ehitamise vahemik võiks jääda 2030.-2035. aastasse.

Mart Maastik lausus, et teemaga tegelemine on väga mõistlik. Kõneleja leidis, et kõige realistlikum on Heltermaa-Haapsalu variant. Loomulikult võib ka teisi variante arutada, aga on oluline, et see protsessi ei venitaks. Lisaks on teemaga tegelemine oluline nii Saaremaale kui ka Hiiumaale. Tegemist on realistliku teemaga, mis lahendaks kahe saare mured korraga. Ka Saaremaa osas oleks see õige variant ja kaotaks 330 kV Läti ühenduse vajaduse. Kõneleja täpsustas ka 110 kV ja 330 kV kaablite hinnaerinevusi. Lisaks uuris M. Maastik, kes projektiga tegelema hakkab, kuna teema on ka Elering AS-i arengukavas.

Edgar Kriisk lausus, et 110 kV elektriühenduse puhul on õhuliin umbes viis korda odavam kui maaliin. 330 kV elektriühenduse puhul on vahe veelgi suurem. Kõneleja lausus, et Elering AS-i kõrgepinge arengukava on tehtud koostöös Elektrileviga. Ta ei kommenteeri 330 kV ühendust, kuna see jääb Elektrilevi vastutusalast välja, küll aga on see tõesti ühendusele alternatiiviks. 110 kV ühenduse puhul ei saaks nt väga suuri andmekeskusi jms ühendada, kuid mõistliku suurusega tööstusi saab hästi liita. Sama kehtib ka tuuleparkide kohta ehk üksikud tuulikud mahuvad süsteemi, kuid meretuulepargid vajavad selgelt rohkem võimsust.

Urve Tiidus küsis, kus on kõnealuses ühenduses energiaallikad. Lisaks uuris kõneleja seoses planeeritava Eesti-Läti ühendusega, et kust selles osas energia saadakse ja kas see tuleb Euroopa poolt.

Edgar Kriisk vastas, et elekter on alati süsteemis olemas, kuid see tuleb erinevatest allikatest. Nii 110 kV kui ka 330 kV ühenduse puhul liigub elekter ühes tunnis ühes suunas ja teises suunas sõltuvalt sellest, kus tarbimise ja tootmise tasakaal on. Süsteemioperaatori ülesanne on tagada, et võimsus oleks tasakaalus. Hiiumaa on tihti kevadest kuni sügiseni sõltumatu ehk seal on tootjad nii palju, et nad katavad päevase energiatarbimise vajaduse ära.

5. Kollektiivse pöördumise „Ilutulestiku kasutamise ja müügi piiramine – inimeste, loomade ja keskkonna hüvanguks“ arutelu

Marek Reinaas tõi meeldetuletuseks välja, et majanduskomisjon arutas pöördumist 12.05.2026 istungil, kuhu olid kutsutud kollektiivse pöördumise algatajad. Pöördumise algatajatel oli neli ettepanekut: 1) keelata eraisikutele ilutulestiku müümine (va. erilubadega), lubades vaid F1 kategooria ilutulestiku müügi eraisikutele või kehtestada ilutulestiku laskmisele ajaline piirang; 2) piirata pürotehniliste toodete vabamüüki ning reguleerida müügiaega ja -tingimusi vastavalt ohutusklassidele; 3) keelata ilutulestik loomade varjupaikade, tallide, farmide, loomaaedade ja kaitsealade läheduses; 4) ja soovitada omavalitsustele alternatiive, nt droonishowd. Kõneleja selgitas, et komisjon saab Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-st 152¹³ lähtudes pöördumist menetledes teha ühe järgmistest otsustest:

- 1) algatada eelnõu või olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu;
- 2) korraldada avalik istung;
- 3) edastada ettepanek pädevale institutsioonile seisukoha võtmiseks ja lahendamiseks;

- 4) edastada ettepanek Vabariigi Valitsusele seisukoha kujundamiseks ja pöördumisele vastamiseks, kujundatud seisukohast teavitatakse ka komisjoni;
- 5) esitatud ettepanek tagasi lükata või
- 6) lahendada pöördumises püstitatud probleem muul viisil.

Komisjoni liikmed arutasid võimalikke lahendusvariante ning viidates kevadel komisjonis toimunud arutelule leidsid, et pakutud neljast ettepanekust teist ehk pürotehniliste toodete müügi piiramist võiks teatud moel rakendada. Selle kohta on komisjoni liige koostanud ka eelnõu esialgse kavandi. Komisjoni eesmärk on lahendada probleem läbi eelnõu algamise.

Otsustati:

5.1. Algatada eelnõu (konsensus: Mart Maastik, Reili Rand, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi).

6. Info ja muud küsimused

Marek Reinaas andis ülevaate eesootavatest võimalikest lähetustest.

6.1. Vabariigi Valitsuse algatatud konkurentsiseaduse muutmise seaduse eelnõu (926 SE) täiskogu päevakorda võtmise kuupäeva muutmine

Otsustati:

6.1.1. Muuta eelnõu täiskogus arutamise kuupäeva ja määrata selleks 21.10.2026 (konsensus: Mart Maastik, Reili Rand, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi).

6.2. Vabariigi Valitsuse algatatud võlaõigusseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (uue tarbijakrediidi direktiivi ülevõtmine) eelnõu (947 SE) täiskogu päevakorda võtmise kuupäeva muutmine

Otsustati:

6.2.1. Muuta eelnõu täiskogus arutamise kuupäeva ja määrata selleks 21.10.2026 (konsensus: Mart Maastik, Reili Rand, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi).

6.3. Vabariigi Valitsuse algatatud planeerimisseaduse, ehitusseadustiku ning ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (949 SE) täiskogu päevakorda võtmise kuupäeva muutmine

Otsustati:

6.3.1. Muuta eelnõu täiskogus arutamise kuupäeva ja määrata selleks 30.09.2026 (konsensus: Mart Maastik, Reili Rand, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi).

(allkirjastatud digitaalselt)
Marek Reinaas
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Maria Haas
protokollija